Фронтовий снайпер Роза ЛОМОВА:
“Найважче на війні – залишитися людиною”

– Снайпер на війні – це суддя, якому обставинами й наказом командира було надане право “судити” ворога за законами військового часу, – так почала нашу розмову учасник бойових дій, фронтовий снайпер Роза Андріївна Ломова. – У перехресті оптичного прицілу я бачила очі ворога, іноді здавалося, що вони бачать мене. Це дуже неприємне відчуття, моє життя в такі моменти залежало від часток секунди. Хто скоріше натискав на спусковий гачок, той залишався живим. І коли на дно окопу падав уражений окупант, який прийшов на нашу землю, щоб забрати моє життя і життя моїх співвітчизників, природний жіночий жаль кудись зникав.

Роза Андріївна народилася і виросла в багатодітній сім’ї в містечку Інвар, що в Мордовії. У червні 1943 року десять студенток педучилища добровільно прийшли у військкомат. Лікарі відібрали трьох. Серед них була і Роза. Дівчат направили до Московської снайперської школи, де сім місяців вони тренувалися, гартувалися, навчаючись снайперської справи, готуючись до суворого фронтового життя.

– Розкажіть про свої перші враження на війні.

– Коли закінчила снайперську школу, отримала скерування на Карельський фронт, тут розпочався мій бойовий шлях у складі 31-ої армії генерала Мерецкова. Тут пройшла перше бойове хрещення, потрапивши разом зі своїми подругами під артобстріл ворога.

Дівчата тремтіли від страху, плакали, хрестилися, кликали своїх мам. Саме тоді ми вперше побачили пошматовані людські тіла, понівечену військову техніку. Війна – не просто страх, це жахіття. Не менш страхітливими були і авіаційні нальоти. Всім нам було страшно, але людина здатна перебороти це почуття, якщо знає, за що вона воює, а саме, за свою рідну землю, захищаючи її від ненависного ворога.

Розі було на той час 17 років, і вона не дорікала собі, що дописала один рік до свого віку, щоб потрапити на фронт.

– У кожному батальйоні було по дві

пари снайперів, – продовжує розмову Роза Андріївна. – Коли дивізія тримала оборону, звечора вибиралися парами в нейтральну смугу на “полювання”, що тривало цілу добу. Поки один снайпер очікував на появу цілі, інший – відпочивав, опустивши очі донизу (даючи відпочити зору). Ні поворухнутися, ні відповзти в інше місце: з протилежного боку за нейтральною смугою теж спостерігали снайпери і на будь-який необережний порух, який демаскував снайпера, одразу ж лунав влучний постріл.

Взимку так замерзали, що важко було втримати гвинтівку, очі злипалися від інею. Але на війні не прийнято скаржитися. Свій перший снайперський постріл Роза зробила в Карелії, коли з напарником побачили двох фінських офіцерів, які милися. Напарник скомандував: “Стріляй!” – а у мене затремтіло тіло. “Стріляй, вони – вороги!” – ледь не крикнув хлопець, і я натиснула на гачок, – згадує Роза Ломова.

– Потреба в снайперах була здебільшого під час оборони, коли ж починався наступ, то чоловікам видавали автомати і вони йшли в атаку, а жінки допомагали санітарам виносити з поля бою поранених, надаючи їм першу медичну допомогу. А в часи затишшя – влаштовували експромтом концерти з піснями, танцями та декламуванням улюблених віршів. Такі концерти були великою втіхою для бійців, бо ж артисти до нас не приїжджали.

Роза Андріївна воювала майже на всіх фронтах. На одному з фронтів вона знайшла своє щастя. Зі струнким комбатом, підполковником Дмитром Ломовим познайомились у полковій санчастині, де лікувались після поранення. До слова, за два роки війни дівчина була тричі поранена кулями й осколками. З Дмитром Єгоровичем прожили в сімейній злагоді 57 років.

– Що було найважче на війні? – запитую Розу Андріївну.

– Залишитися людиною, – відповідає вона. – Уявіть, що робилося з психікою дівчини, коли копала могилу для п’ятдесяти своїх товаришів. А що робилося на душі, коли бачила, як під час атаки бійцеві відриває голову, а він ще кілька секунд продовжує бігти. Війна – це не жіноча справа, тому бути жінкою на війні дуже складна річ.

Коли звільняли Освенцім у Польщі, то моторошно ставало від побаченого: з одного боку газової камери – гора одягу, з іншого – гора людських кісток. Все це викликало в нас ще більшу ненависть до фашистської нечисті.

Про снайперів дуже мало писали фронтові кореспонденти. Скажімо, про кримчанку Павлюченко та сталінградця Зайцева читачі газет дізнались тільки у повоєнний час. А про долю Рози Ломової, кількість знищених нею фашистів і зараз знає обмежене коло людей. До речі, на рахунку її подруг зі снайперської школи – ціла ворожа дивізія – 12 тисяч вбитих фашистів за два роки війни на Карельському, Білоруському, Українському фронтах.

– Про нашу “роботу” писали звіти полкові та батальйонні парторги і надсилали їх у тил, – згадує Роза Ломова.

Війна для безстрашної дівчини закінчилась у горах Чехословаччини. Воювала до 20-го травня 1945-го – відстрілювала есесівців, які проривались через гори, тут полк і довідався про капітуляцію Німеччини. Улітку Роза Андріївна повернулася в рідний Інвар, а через деякий час сюди прибув її коханий, разом виїхали у зруйнований Сталінград, де служив підполковник. У 1946 році в цьому місті молодята зареєстрували свій шлюб. А на початку 50-х Дмитра Ломова перевели до Чернівців, де подружжя оселилося назавжди. Буковина стала для них рідною, вони віддали їй багато сил, енергії та знань. Роза Андріївна працювала в локомотивному депо секретарем, а після закінчення Львівського залізничного технікуму – нормувальником, згодом техніком-технологом ремонтного цеху.

Її трудовий стаж на залізниці сягає 40 років. До речі, всі ці роки вона була громадським розповсюджувачем газет на підприємстві, вела активну роботу в колективі з передплати нашої дорожньої газети.

У сімейному альбомі колишнього снайпера Рози Ломової чимало світлин: фронтових, сімейних, виробничих, із зустрічей з учнями в школах, з однополчанами... А ще були часи, коли її запрошували у Москву на святкування Дня перемоги, на зустріч із ветеранами 31-ої армії та колишніми курсантами снайперської школи, які вижили на війні. На одній із таких зустрічей вона зустріла свого однополчанина Рубена Папаяна, якого пораненим витягла з-під кулеметного вогню під час атаки. 45 років майор сподівався розшукати свою рятівницю. Такі зустрічі не забуваються.

Батьківщина гідно вшанувала ратний подвиг Рози Андріївни. Фронтовий снайпер Роза Ломова нагороджена двома орденами Вітчизняної війни, медалями “За відвагу”, “За мужність”, “За взяття Кенігсберга”, “За звільнення Півночі” (Карелія), “За звільнення Праги”, “За перемогу над Німеччиною”.

Кажуть, у війни не жіноче обличчя. А на моє глибоке переконання, у неї взагалі нема обличчя, скоріше – гримаса болю і жаху. Бо ж війни несуть руйнацію, каліцтво, смерть, сирітство, нівечать людські долі. Ми з Розою Андріївною – однодумці в цьому. Вона теж про це говорить на зустрічах зі школярами, з молодими робітниками. Цьогоріч Роза Андріївна Ломова у свої 84 роки 65-ий раз радітиме весні Перемоги. Незважаючи на поважний вік, їй вистачає енергії, щоб зустрітися з ветеранами, підтримати їх духовно, самотнім допомогти по господарству. Активно працює у громадських ветеранських організаціях міста.

Певно, нашій молоді корисно було б ознайомитися з життєвим досвідом ветеранів, що пройшли дорогами найстрашнішої з воєн, жертовно віддавали найцінніше – своє життя та здоров’я, звільняючи рідну землю від фашизму. Переможці заслужили на найвищу пошану у нелегкому нашому сьогоденні.

Дмитро ЛЕВИЦЬКИЙ,
колишній машиніст
тепловоза, м. Чернівці
На фото: колишній
снайпер Роза Ломова
Фото 2004 року

Незвичайне завдання бригади Порфирія Паламарчука

(Закінчення. Поч. на 6 стор.)

Дорога до Любліна минула без пригод, поїзд не важкий, вугілля на тендері відмінне. За день упоралися. Хоча вже вечоріло, колонники зуміли організувати в Любліні безстрашному екіпажу “зустріч на вищому рівні”.

Порфирій Мефодійович ледве вирвався із кола друзів і поспішив доповісти керівництву про виконання дорученого завдання. Тут же швидко почали подавати до паровозів платформи з вугіллям...

У хід пішло все: непотрібні шпали, обрізки дошок, дрова, мазут... Словом усе, що могло горіти, кидали в пічки. Кожен екіпаж спішив вдихнути “життя” у застиглі паровози. І вже наступного дня декілька паровозів були заправлені. Вони посапували парою та димом і відходили на станцію до ешелонів із вантажами, яких із нетерпінням чекали на фронтових станціях.

Командування оголосило подяку всьому екіпажу старшого машиніста Порфирія Паламарчука, який першим проклав дорогу до вугільного складу. Невдовзі його нагородили орденом “Червоної зірки”. Після цього рейсу вже не один екіпаж побував на складі. Ось так добували вугілля восени 1944-го.

Працюючи в паровозному депо Коломия після війни, Порфирій Мефодійович Паламарчук навчав молодих паровозників водити важкі поїзди через Карпатський перевал. Часто у розмові з молодими паровозниками він згадував далекі воєнні роки, свій екіпаж, із яким зумів доїхати аж до Берліна. Не один десяток поїздів провів екіпаж Паламарчука до столиці Німеччини. Їхній паровоз навіть зняли військові кореспонденти на Сілезькому вокзалі.

Дуже багато можна розповісти про роботу паровозних колон, які за наказом Наркомату були сформовані 68 років тому на різних дорогах країни. У складі екіпажів були не тільки чоловіки, але й жінки, молоді хлопці і дівчата. Жодні негаразди не змогли зламати їхній дух і волю, вони до кінця виконали свій священний обов’язок. Їх об’єднувало одне найтяжче завдання – доставити якомога більше вантажів на фронт солдатам, які кували перемогу. Підраховано, що паровозними колонами особливого резерву Народного комісаріату шляхів сполучення було перевезено понад двадцять мільйонів вагонів військових вантажів. Уявіть, яких зусиль вимагало таке навантаження. І всюди, де працювали колонники, вони демонстрували приклади сумлінного виконання службового обов’язку. Вони на своїх плечах винесли увесь тягар воєнних років на залізницях країни. І це при тому, що були людьми цивільної професії. Підраховано також, що кожна друга бомба під час війни була скинута на вузлові станції, роз’їзди, перегони, а також на поїзди, що йшли на фронт.

Минають літа. Все менше залишається серед живих наших колег колонників. Але як би там не було, ми, що живемо зараз, не забуваємо тих суворих днів і тих фронтових доріг.

Олександр ГОВОРКОВ,
колишній колонник, ветеран праці,
почесний залізничник
м. Коломия

ЗАСНОВНИКИ:
управління Львівської залізниці та дорпрофсож
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 1252.
Редактор
Ігор ПАРАЩАК
тел. 226-32-97
факс. 226-41-83
Заступник редактора
Андрій ВЕЗДЕНКО.....226-26-10

Відповідальний секретар
Галина КВАС.....226-25-67
Кореспонденти:
Орися ТЕСЛЮК.....226-32-03
Ольга ПАДКОВСЬКА.....226-01-65
Дмитро ПЕЛИХ.....226-36-23
Олександр ГЕРШУНЕНКО.....226-37-83
Оксана ПОДОЛЬСЬКА.....226-39-34
Коректор Валентина СУГАК.....226-37-80
Бухгалтер Тетяна АНДРУШКО….226-46-80

ЛЬВІВСЬКИЙ ЗАЛІЗНИЧНИК

Адреса редакції: 79000
м. Львів, вул. Гоголя, 1.
E-mail: lz@railway.lviv.ua
ГС ДТГО “Львівська залізниця”
Р/р 260000092670
Код ЄДРПОУ 20851444 МФО 325956
ЛФ АБ “Експрес-Банк”

Індекс газети 30223.
Виходить щоп’ятниці.
Тираж 36 812.
Замовлення 598.
Зверстано у комп’ютерному центрі редакції газети “Львівський залізничник”.
Комп’ютерна верстка
Антона БЕГЛЯРОВА ..... 226-38-15.
Склад редакційної колегії:
Ігор Паращак, Андрій Везденко, Орися Теслюк, Галина Квас, Олександр Гершуненко.

Точка зору авторів може не збігатися з позицією редакції.
Передрук текстових чи візуальних матеріалів газети можливий лише з письмового дозволу редакції. Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали. Рукописи та листи авторам не повертаються. При цитуванні посилання на газету “Львівський залізничник” обов’язкове.

Газету віддруковано у “Видавничому Домі “Високий Замок”.